

400. Riia peapiiskop Springovics kardinal Maglionele (A.E.S. 426/42, orig.)

Riia, 8. august 1942

Usuline olukord Eestis

Käsitlen siinkohal Eesti Vabariigis tegutseva Kiriku ees bolševismiajastul seisvaid hädahoite ja tagakiusamist, nagu Teie Eminents soovis oma kirjas nr. 1733/411, 7.märtsist 1941, kuna see osa Issanda viinamäest on teatud tingimustel minu hoole alla antud.

Nüüd, kus Eesti apostellik administraator, auväärne härra E. Profittlich, küüditati eelmise aasta 27.juunil Venemaale, soovin käesoleva ettekandega vähemalt osaliselt Püha Tooli soovi täita.

Kooskõlas sama Teie Eminentsi kirjaga on, ja jääb praeguseks, Eesti apostellikuks administraatoriks isa Heinrich Werling S. J., kuna Eestiga raudtee kaudu side pidamine on endiselt väga keerukas, ja ka postisaadetiste lähetamine väga ebamugav. Mõlemal juhul on vajalik tsiviilvõimude luba, mida selleks otstarbeks just meelsasti ei anta. Siiski õnnestus mul maikuu saada ametivõimudelt luba, nõnda et selle aasta mais külastasin koos oma asetäitja, auksiliaarpiiskop Jazeps Rancansiga Tallinna kirikut. Sel ajal, ja selsamal maikuu päeval, pühitseti P-de Peetruse ja Pauluse kirikus preestriks Tallinna kiriku diakon Alexander Dordett. Sellest noorest eesti soost (*NB ! M.K.*) preestrist saab suurepärase abilise hingehoiutöös isa Heinrich Werling S. J.-ile, kes on Eesti apostellik administraator *ad interim*, ja peab edasi sellesse ametisse jääma, kuna Eesti kiriku hea käekäik nõuab seda. Ise soovin aga piiskopina ka edaspidi meelsasti Eesti kirikule ja tema apostellikule administraatorile abiks olla. Praegu on Eesti katoliku Kiriku olukord järgmine: Tallinn (Revalia) – kirik on ehitatud XVIII saj lõpul ning kannab pühade apostlite Peetruse ja Pauluse nime. Usklikke on ca tuhatkond. Enne sõda elasid siin: Tema Eminents, apostellik administraator E. Profittlich, generaalvikaar isa H. Werling S. J., kogudusepreester isa P. Bruno Borucki, vikaar isa Vincentius Deinis ja vikaar isa Gtinter Stipa (*Günther ? Gintaras ? Gintautas ? M.K.*) Praeguseks on alles jäänud ainult auväärne isa Werling. Nõmme äärelinnas asub 1939.aastal ehitatud puust kabel. Seda külastab umbes 120 hinge. Ka Tallinna kalmistul asub üsna kena kabel. 2. Narva, Pühale Neitsi Maarjale pühendatud kirik, ehitatud aastatel 1906-1908. Koguduseliikmeid ca 200 hinge. Kogudusepreester isa Thaddeus Kraus O. Cap. Narva-Jõesuu: tilluke puust kabel, ehitatud 1911. Narva: peetakse ka idariituse teenistusi, kabel asub vanas kiriklas. Usklikke ca 40 hinge. Preestriks on olnud isa Methodius Hontkamp, O. Cap., lahkus sõja tõttu kodumaale. Tartu (Dorpat) – Pühima Neitsi Maarja Pärispatuta Saamisele pühendatud kivikirik. Ca 400 hinge. Eelmisel aastal oli hingekarjaseks idariituse preester isa Charles Bourgeois. Enne sõda oli kogudusepreestriks isa Berard Huber, O. Cap., kes on nüüdseks kodumaale lahkunud, isa Ch. Bourgeois on aga tagasi astunud (?), nõnda et nüüd on Tartu kirikus hingekarjaseks vastpühitsetud preester Alexander Dordett. Valga – P. Ristija Johannesele pühendatud kivikirik, ehitatud 1907. Usklikke ca 100 hinge.

Kogudusepreester isa Lucianus Russala, O. Cap., sõja tõttu lahkunud. Hingekarjasena teenib Riia preester Gamo (?), kes elab Valmieras. Petseri – 1932.aastal ehitatud kabel tugevas kivimajas. Usklikke ca 80 hinge. Praegu teenindab Tartu kogudus (varem Valga preester isa Russola, O. Cap.). Rakvere – 1934.a ehitatud puukirik. Usklikke ca 100 hinge. Kogudusepreester isa Joseph Karthe, praeguseks Saksamaale lahkunud. Hingekarjaseks on isa Stanislaus Rut. Kirioli (Kiviõli) (*NB ! Ortograafia ! M.K.*) - 1938.aastal ehitatud puukabel. Usklikke ca 300 hinge. Ka siin on hingekarjaseks isa Stanislaus Rut. Peaaegu kõik koguduseliikmed on poola töölised. Pärnu - 1936.a. ehitatud puukabel. Usklikke ca 100 hinge. Hingekarjaseks oli isa Robertus Lenzbauer, O. Cap., nüüdseks Saksamaale lahkunud, nõnda et hingehoiutööd teeb siin Tallinna preester. Enne sõda oli Eesti Vabariigis usklikke ca 2340 hinge. Hingekarjaseid oli 14, kellest nüüdseks on alles jäänud ainult 4. Selline on väike ülevaade Katoliku Kiriku olukorrast Eestis, mille soovin nüüd sügava lugupidamisega Teie Eminentsile edastada.